

CARTOGRAFIERA SECURITĂȚII ALIMENTARE A REPUBLICII MOLDOVA

DOI: 10.5281/zenodo.3989211

CZU: 338.439.02(478)

Doctor în economie, conferențiar universitar **Maria OLEINIUC**

E-mail: mariadodu@yandex.com

Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți

FOOD SECURITY MAPPING REPUBLIC OF MOLDOVA

Summary. Food security is considered a global issue, but which in turn is also an indispensable element of national security, and which must be treated rigorously at country level. Ensuring food security at the country level is achieved when the country's population is supplied with safe and harmless food and in accordance with the rules, and having free, physical and economic access. The level of global food security is determined by several methods. But the most relevant methodology is based on indicators that are part of the classic pillars of food security, such as availability, access, use and stability. The level of food security in the Republic of Moldova also depends on the level of development of the agri-food complex. For a more thorough diagnosis of food security worldwide to develop the National Atlas of Food Security. The purpose of this study is to conduct an exercise on mapping the situation of the Republic of Moldova on the most relevant indicators that reflect the level of food security at the regional level. The author used scientific methods, such as history and logic, analysis and synthesis, induction and deduction. Following the exercise, the author states that food security mapping includes an overview and a visualization of regional differences, which can serve as information support for strategic regional development decisions, as well as identify major problems facing each region.

Keywords: food security, mapping, stability, availability, access, use, etc.

Rezumat. Securitatea alimentară este considerată o problemă de nivel global, care, la rândul său, fiind un element indispensabil al securității naționale, trebuie tratată riguros la nivel de țară, ceea ce înseamnă că populația urmează să fie aprovizionată cu alimente sigure, inofensive și corespunzătoare normelor, având un acces liber, fizic și economic, la ele. Nivelul securității alimentare globale se determină cu ajutorul mai multor metode. Cea mai relevantă dintre acestea este metoda ce se bazează pe indicatorii încadrați în pilonii clasici ai securității alimentare, precum disponibilitate, acces, utilizare și stabilitate. Nivelul de securitate alimentară în Republica Moldova depinde și de nivelul de dezvoltare a complexului agroalimentar. Pentru diagnosticarea mai minuțioasă a securității alimentare la nivel mondial se elaborează Atlasul Național al Securității Alimentare. Scopul studiului dat este de a efectua un exercițiu de cartografiere similar al situației din Republica Moldova privind cei mai relevanți indicatori ce reflectă nivelul securității alimentare regionale. Autorul a utilizat metode științifice, precum istoricul și logicul, analiza și sinteza, inducția și deducția. În urma exercițiului efectuat, autorul deduce că cartografierea securității alimentare oferă o prezentare generală și o vizualizare a diferențelor regionale, constituind un suport informațional la luarea deciziilor strategice de dezvoltare regională, precum și la identificarea problemelor majore cu care se confruntă fiecare regiune.

Cuvinte-cheie: securitate alimentară, cartografiere, stabilitate, disponibilitate, acces, utilizare etc.

INTRODUCERE

În urma schimbărilor produse atât pe arena mondială, cât și pe cea națională, problema securității alimentare are o importanță tot mai mare. Securitatea alimentară a țării este în strânsă legătură cu nivelul de securitate economică existent de care, la rândul său, depinde nivelul de dezvoltare și bunăstare a societății. Cum securitatea economică este condiționată de dezvoltarea diferitor ramuri ale economiei, o importanță decisivă în consolidarea acesteia revine industriilor cu un rol valoros în sistemele ce acordă prioritate satisfacerii nevoilor statului, comunității și individului. Una dintre principalele nevoi care trebuie satisfăcute indiferent de nivelul analizat ține de securitatea alimentară,

și anume satisfacerea necesităților consumatorilor cu produse calitative și inofensive într-o cantitate suficientă. Amenințările parvenite din mediul extern și intern al țării afectează securitatea alimentară, precum și securitatea sistemelor socio-economice naționale. Securitatea alimentară este o problemă nu doar de convergură agrară și industrială, ci și socio-economică.

ANALIZA LITERATURII DE SPECIALITATE

Securitatea alimentară este considerată o problemă globală, dar și un element indispensabil al securității naționale care trebuie gestionat riguros la nivel de țară. Asigurarea securității alimentare la nivel de țară presupune aprovizionarea populației cu alimente sigure,

inofensive, corespunzătoare normelor, precum și accesul liber, fizic și economic, la alimentele respective.

De-a lungul dezvoltării teoriilor economice s-au dezbătut un șir de chestiuni referitor la asigurarea securității alimentare. Cea mai cunoscută, dar și controversată opinie privind soluționarea problemei de asigurare a securității alimentare îi aparține lui T. Malthus, potrivit căruia insecuritatea alimentară cronică trebuie asociată cu pierderea fertilității solului. El afirma că populația crește în expresie geometrică, iar resursele naturale în expresie aritmetică, iar pentru a obține un echilibru dintre populație și resursele naturale sunt necesare cât mai multe războaie și boli contagioase. T. Malthus a analizat creșterea numărului populației în țara sa, SUA, însă nu a luat în considerare faptul că în acea perioadă, sfârșitul secolului al XVIII-lea – începutul secolului al XIX-lea, numărul populației sporea ca urmare a migrației și nu a creșterii natalității [1].

Pe parcurs, conceptul de securitate alimentară a devenit nu doar un subiect filosofic, ci și o prioritate strategică reflectată în documentele oficiale. Rolul decisiv în formarea conceptului securității alimentare drept un sistem integrat l-au jucat în secolul al XX-lea organizațiile internaționale: FAO [2], ONU [3], PNUD [4], Banca Mondială [5], Consiliul conducătorilor de guvern ai CSI [6].

Din analiza literaturii de specialitate constatăm că acest subiect l-au studiat mulți experți în economie, printre aceștia numărându-se C. Banu [7], M. Bulgaru [8], A. Belyakov [9], A. Altukhov [10], V. Nazarenko [11], L. Artiomov [12], T. Bajura [13], L. Boaghi [14], D. Cimpoieș [15], V. Doga [16], A. Litvin [17], N. Mocanu [18], V. Moroz [19], R. Perciun [20], A. Rojco [21], A. Stratan [22], care au adus o contribuție semnificativă la dezvoltarea conceptului de securitate alimentară.

METODE DE CERCETARE

Pe lângă metodele clasice, iminente pentru efectuarea unei cercetări, așa ca analiza și sinteza, inducția și deducția, istoricul și logicul, în prezentul studiu autorul a utilizat un instrument modern care este aplicat la nivel internațional – cartografierea. Suportul informațional al cercetării constituie datele statistice ale Biroului Național de Statistică (BNS). Acestea au fost grupate pe regiuni geografice din țară, respectiv: zona Nord, zona Centru, zona Sud și municipiul Chișinău.

ANALIZA ȘI INTERPRETAREA REZULTATELOR

Formarea unui sistem eficient de securitate alimentară a țării necesită o evaluare științifică obiectivă.

Indicatorii securității alimentare utilizați de către FAO, Ministerul Agriculturii din SUA, UNICEF, sunt grupați în Federația Rusă, bunăoară, în funcție de pilonii securității alimentare, și anume: acces, disponibilitate, utilizare, stabilitate. Fiecare pilon al securității alimentare se caracterizează printr-un șir de indicatori. Este important ca managementul securității alimentare să se axeze pe vizualizarea situației generale pe țară, precum și în profil teritorial.

În cadrul cercetării s-a constatat că securitatea alimentară depinde de un șir de factori social-economici și agroclimatici. Chiar dacă Republica Moldova are o suprafață relativ mică, este important să se cunoască specificul fiecărei regiuni. Astfel, teritoriul său cuprinde două zone naturale: zona silvostepă și zona stepă. Aceste zone pun o amprentă pe utilizarea terenurilor. Or, utilizarea terenurilor depinde de relief, climă, ape, soluri. Cu ajutorul cartografierii se poate efectua o analiză mai detaliată a securității alimentare pe regiuni, fapt ce va permite vizualizarea tabloului real al securității alimentare care să servească drept temelie pentru luarea unor decizii inteligente de investiții și de dezvoltare regională.

Cu toate că teritoriul Republicii Moldova nu se compară ca mărime cu țări precum Federația Rusă, Kârgâzstan, Belarus etc., autorul consideră că elaborarea hărților reprezintă un exercițiu științific valoros în evidențierea nivelului securității alimentare la nivel regional.

Conform practicii internaționale, cartografierea se elaborează o dată la cinci ani. Întrucât informațiile cele mai recente prezentate de Biroul Național de Statistică se referă la anul 2018, autorul a făcut analiza respectivă luând ca an de referință anul 2013.

Pentru analiza nivelului securității alimentare la nivel regional autorul a analizat pilonii principali ai securității alimentare: „Disponibilitate”, „Acces”, „Stabilitate”, „Utilizare”.

1. Pilonul „Disponibilitate” vizează disponibilitatea agregată combinată dintre accesul fizic la produsele alimentare autohtone și cele importate la nivel național sau regional. Diagnosticarea acestui pilon include analiza principalelor ramuri, precum cultura plantelor (suprafața însămânțată a terenurilor arabile, volumul producției vegetale), zootehnia (efectivul de bovine, vaci, porcine, ovine și caprine, cabaline etc.).

Cultura Plantelor

Suprafața însămânțată a terenurilor arabile, sub aspect regional, a înregistrat creșteri pe întreaga perioadă de analiză (figura 1).

Față de anul 2013, în anul 2018 totalul suprafeței însămânțate a crescut cu 11,51 %: ponderea cea mai mare a suprafețelor însămânțate o deține regiunea

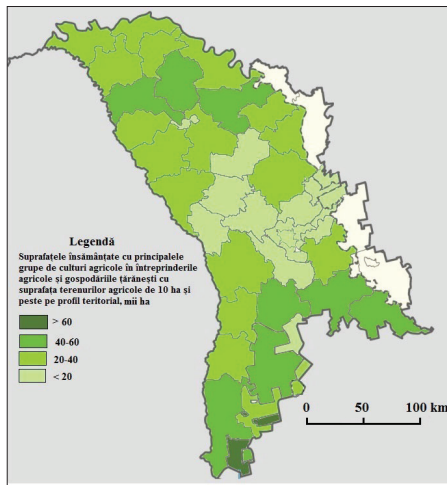


Figura 1. Suprafețele însămânțate cu principalele grupe de culturi agricole în întreprinderile agricole și gospodăriile țărănești (de fermier) cu suprafața terenurilor agricole de 10 hectare și peste, pe profil teritorial, la nivel regional, mii hectare.

Sursa: elaborată de autor în baza datelor [23].

Nord cu 40,91 %, regiunea Sud deține o pondere de 29,06 % (+2,07 p.p.), regiunea Centru – de 20,36% (-0,37 p.p.), regiunea UTA Găgăuzia – de 9,36 % (+0,8 p.p.), mun. Chișinău – de 0,31% (-0,07 p.p.).

Suprafața terenurilor arabile însămânțate cu *culturi cerealiere și leguminoase pentru boabe* a crescut cu 17,74 % față de anul 2013 și deține o pondere de 54,74 % din totalul de suprafață însămânțată.

Ponderea cea mai mare a suprafețelor însămânțate cu *culturi cerealiere și leguminoase pentru boabe* este atribuită regiunii Nord și constituie 37,83 % din total. În același an 2018, regiunea Sud deține o pondere de 30,19 %,

regiunea Centru – de 21,89 %, regiunea UTA Găgăuzia – de 9,69 %, mun. Chișinău – de 0,39 % (figura 2a).

În anul 2018 suprafața terenurilor arabile însămânțate cu *culturi tehnice* a crescut cu 20,49 % față de anul 2013 și deține o pondere de 40,92 % din totalul de suprafață însămânțată (figura 2b).

Analiza în profil teritorial a arătat că ponderea cea mai mare a suprafețelor însămânțate cu culturi tehnice îi revine, de asemenea, regiunii Nord și constituie 44,65 % din total, regiunea Sud deține o pondere de 28,00 % (+4,56 p.p.), regiunea Centru – de 18,06%, regiunea UTA Găgăuzia – de 8,96%, mun. Chișinău – de 0,33 %.

Suprafața terenurilor arabile însămânțate cu *cartofi, legume și culturi bostănoase*, s-a redus cu 46,10 %, deținând o pondere de 0,67 % din totalul de suprafață însămânțată. Ponderea cea mai mare, de 68,26 %, a suprafețelor însămânțate cu cartofi, legume și culturi bostănoase alimentare o deține regiunea Nord, regiunea Centru atestă o pondere de 16,61%, regiunea Sud – de 12,97% (+5,88 p.p.), regiunea UTA Găgăuzia – de 2,10%, mun. Chișinău – de 0,06 %) (figura 2c).

În concluzie, cea mai mare cotă parte a terenurilor însămânțate de toate tipurile de culturi aparține regiunii Nord. Iar cea mai mare pondere din totalitatea culturilor însămânțate o dețin culturile cerealiere și leguminoase pentru boabe.

Volumul producției vegetale obținut a fost analizat prin indicatorul *recolta globală*. În anul 2018, recolta globală de *culturi cerealiere și leguminoase pentru boabe* a crescut cu 13,89 % față de anul 2013. Ponderea cea mai mare a recoltei globale de culturi cerealiere și leguminoase pentru boabe o deține regiunea Nord cu 38,85 % din totalul recoltei globale (+1,86 p.p.), regiunea

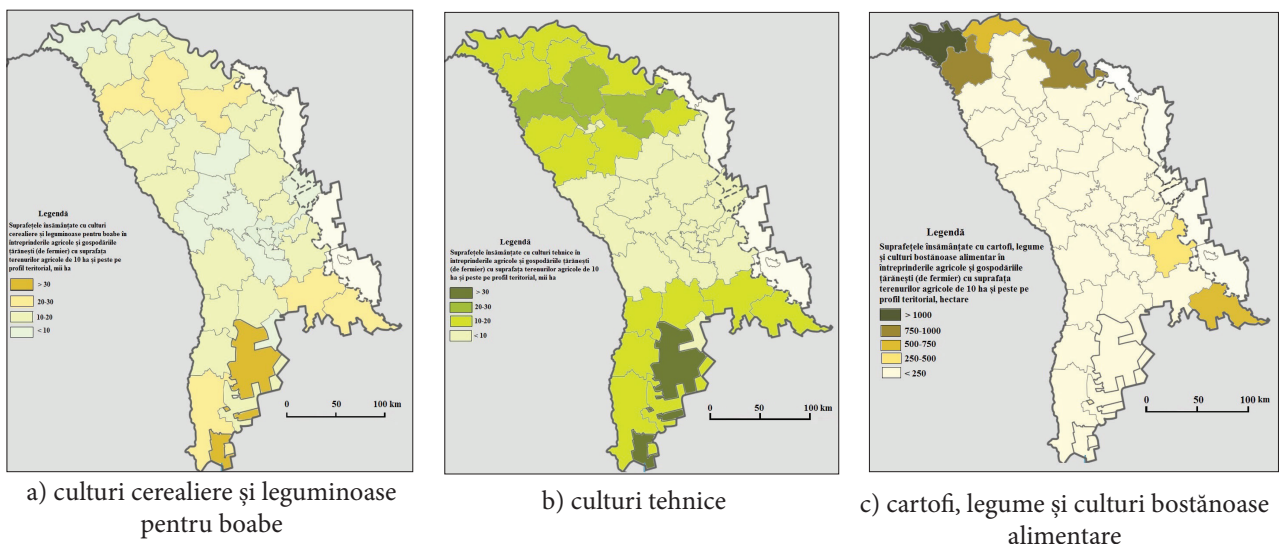


Figura 2. Suprafețele însămânțate în întreprinderile agricole și gospodăriile țărănești (de fermier) cu suprafața terenurilor agricole de 10 hectare și peste, pe profil teritorial la nivel regional, mii hectare, 2018.

Sursa: elaborată de autor în baza datelor [23].

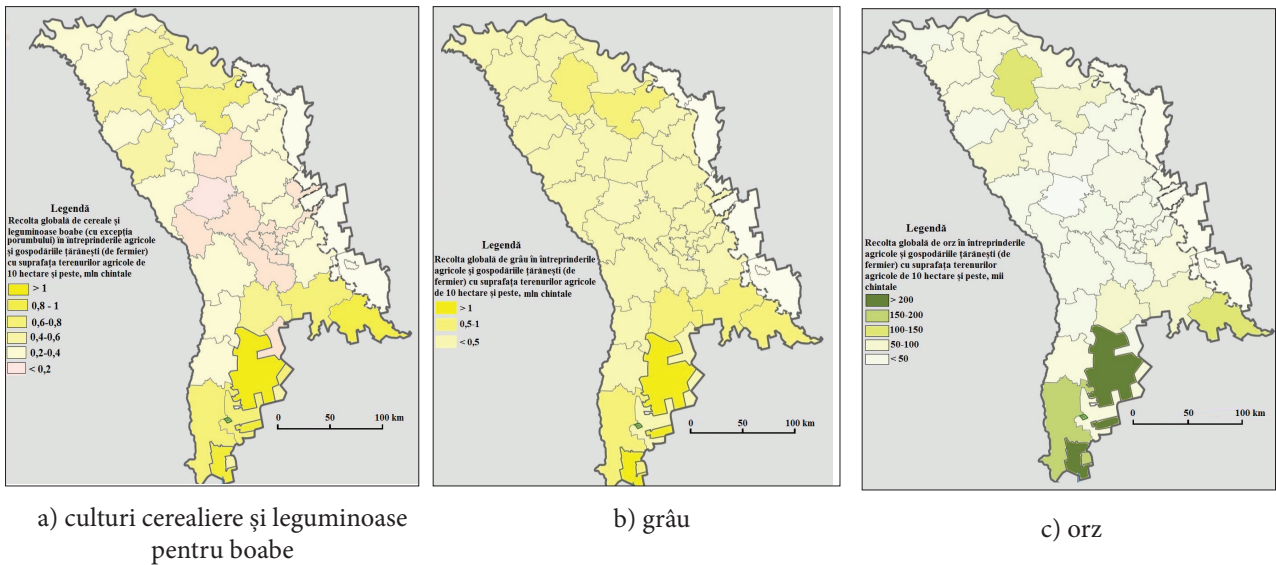


Figura 3. Recolta globală în întreprinderile agricole și gospodăriile țărănești (de fermier) cu suprafața terenurilor agricole de 10 hectare și peste, 2018.

Sursa: elaborată de autor în baza datelor [23].

Sud – 32,50 % (+2,0 p.p.), regiunea Centru – 17,32 %, regiunea UTA Găgăuzia – 11,15 %, mun. Chișinău – 0,19 % (figura 3a).

Recolta globală de grâu a crescut în 2018 cu 18,52 % față de anul 2013 și deținea o pondere de 85,16 % din totalul recoltei globale de cereale și leguminoase boabe (+3,33 p.p.). Conform hărții, în anul 2018, ponderea cea mai mare a recoltei globale de grâu este deținută de regiunea Nord – 38,38 % (-0,27 p.p.), regiunea Sud – 32,33 % (+2,99 p.p.), regiunea Centru – 18,22%, regiunea UTA Găgăuzia – 10,91%, mun. Chișinău – 0,16 % (figura 3b).

Recolta globală de orz a crescut în 2018 cu 18,73 % față de anul 2013, deținând o pondere de 11,62 % din totalul recoltei globale de cereale și leguminoase boabe (-4,67 p.p) (figura 3c). Astfel, ponderea cea mai mare a recoltei globale de orz o deține regiunea Nord cu 39,46 % (fiind în creștere cu 10,81 p.p.), regiunea Sud deține o pondere de 34,36 % (-1,65 p.p.), regiunea Centru – 11,66 %, regiunea UTA Găgăuzia – 14,16 %, mun. Chișinău deține o pondere de 0,36 %.

În concluzie, principalele culturi cerealiere crescute în Republica Moldova, sunt grâul și orzul. Cultivarea grâului este destinată consumului de către populația țării, iar orzul reprezintă una dintre cele mai importante resurse alimentare pentru sectorul zootehnic.

Reducerea nivelului recoltei globale a principalelor culturi agricole este condiționată de dezastrele naturale, de fragmentarea terenurilor și de restrângerea sectorului de semințe cerealiere drept consecință a utilizării reduse a îngrășămintelor minerale, de tehnica agricolă învechită și micșorarea productivității muncii.

Secetele și inundațiile, care în ultimele decenii se declanșează cu regularitate în Republica Moldova, au scos la iveală punctele slabe ale sectorului semincer, și anume lipsa unui sistem de irigare performant și de acumulare a semințelor.

Sectorul zootehnic. În raport cu 2013, în anul 2018 numărul de capete de bovine s-a redus cu 12,42 %. Ponderea majoritară de 46,45 % a capetelor de bovine se atestă în regiunea Nord, fiind în creștere cu 0,14 p.p., regiunea Centru deține o pondere de 34,35 % (+0,69 p.p.), regiunea Sud – 14,71 % (+1,06 p.p.), regiunea UTA Găgăuzia – 3,66 % (+0,51 p.p.), regiunea mun. Chișinău – 0,83 % (-0,27 p.p.) (figura 4).

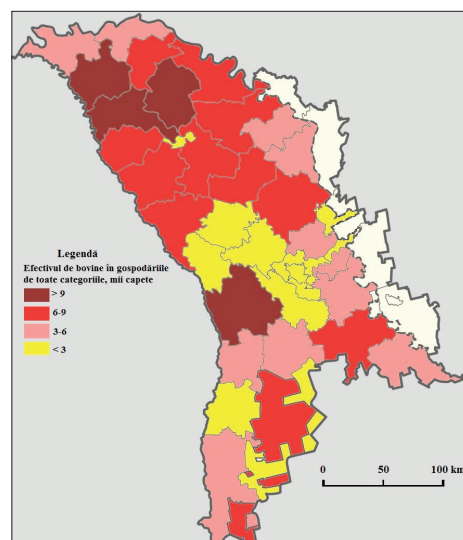


Figura 4. Efectivul de bovine în gospodăriile de toate categoriile la nivel regional, mii capete, 2018.

Sursa: elaborată de autor în baza datelor [23].

Pilonul „Acces” relevă capacitatea menajelor de a obține o cantitate suficientă de produse alimentare de calitate înaltă prin intermediul unei sau mai multor filiere, precum: producția în condiții casnice, comerț, schimb etc.

Accesul la produsele alimentare include analiza nivelului sărăciei, minimul de existență, consumul produselor alimentare, nivelul prețurilor la produsele alimentare, cheltuielile populației, venitul disponibil al populației, rata diversității alimentare, drumurile.

Asigurarea accesului securității alimentare depinde, în mare măsură, de nivelul de trai și de nivelul sărăciei existent în țară. Cu cât nivelul sărăciei este mai mic, cu atât crește nivelul accesului securității alimentare: capacitatea persoanei de a accede la produse alimentare inofensive care să-i asigure norma zilnică de calorii suficientă pentru a duce un mod de viață sănătos, conform standardelor naționale de sănătate.

Principalii indicatori ce caracterizează veniturile și nivelul de trai al populației și în baza cărora putem deduce nivelul accesului populației la produse alimentare în Republica Moldova sunt: *câștigul salarial nominal mediu lunar al unui salariat în economie, veniturile disponibile ale populației (media lunară pe un membru al gospodăriei), mărimea medie a pensiei lunare stabilite, minimul de existență, nivelul inegalității* etc.

Potrivit datelor BNS, veniturile disponibile ale populației pentru anul 2018 constituie 2383,1 lei în medie pe o persoană, înregistrând o creștere de 1,06 ori față de anul 2017 sau de 35,2 % comparativ cu anul 2006, fiind mai mare decât minimul de existență cu 79,3 %.

Un indicator care determină accesul la produsele alimentare sunt cheltuielile populației. Conform analizei efectuate de către autor în baza datelor [23] se poate conchide că din totalul veniturilor obținute de către populația Republicii Moldova cea mai mare parte de cheltuieli este folosită pentru consumul produselor alimentare, întreținerea locuinței, pentru îmbrăcăminte și încălțăminte, iar cele mai mici cheltuieli de consum sunt direcționate pentru învățământ și educație.

În ceea ce privește raportul dintre cheltuielile de consum privind securitatea alimentară, se atestă proporția: cu cât este mai mare ponderea cheltuielilor de consum pentru produsele alimentare cu un grad de saturație înalt și un nivel de micronutrienți minim, cu atât este mai mare și insecuritatea alimentară (figura 5).

Accesul la produsele alimentare este unul dintre pilonii principali ai securității alimentare. În ultima perioadă, în Republica Moldova se atestă o tendință pozitivă a principalilor indicatori de dezvoltare socială

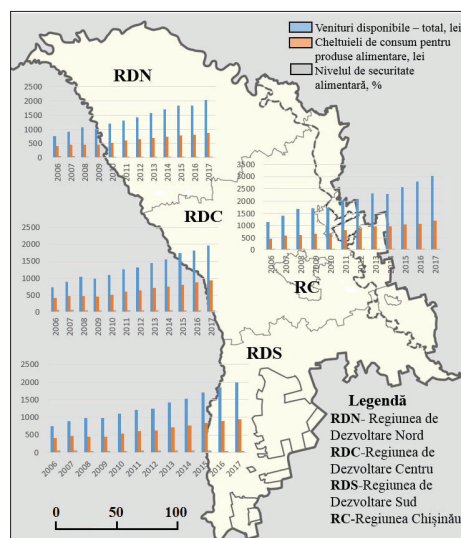


Figura 5. Determinarea insecurității alimentare pe lună, per persoană, pe regiuni statistice, în funcție de raportul venit - cheltuieli de consum pentru produsele alimentare.

Sursa: elaborată de autor în baza datelor [23].

calculați în baza coeficientului 90/10, precum și creșterea nivelului venitului disponibil al populației. Evidențiind aceste aspecte pozitive ale indicatorilor economico-sociali, se poate constata o creștere a nivelului accesului populației la produse alimentare. Impactul principal asupra accesului la produse alimentare o are însă indicele prețurilor, care în ultima perioadă înregistrează o creștere accelerată, pe când venitul disponibil al populației nu este în stare să acopere nici măcar coșul minim de consum pentru unele categorii de persoane [24].

Pilonul „Utilizare” se referă la consumul produselor alimentare de către gospodării, la care acestea din urmă au acces și la capacitatea organismului de a le asimila, importante fiind abilitățile și cunoștințele membrilor familiei, în special a femeilor, în ce privește prepararea și consumul produselor alimentare. În acest pilon sunt incluși următorii indicatori: *consumul produselor alimentare* (pâine și produse de panificație, carne și preparate din carne, lapte și produse din lapte, ulei vegetal, ouă, zahăr și produse de cofetărie, cartofi, legume și bostănoase, fructe și pomsușoare), *nivelul de autosuficiență* (culturi cerealiere, fără leguminoase, culturi leguminoase, floarea-soarelui, cartofi, legume bostănoase, fructe, struguri, lapte, carne, ouă), *utilizarea apei* (captarea apei din bazinele naturale, pierderile la transportare, excluderea utilizării repetate și prin circulație închisă a apei, cantitatea de apă utilizată repetat și prin circulație închisă), *utilizarea apei pe componente* (pentru necesități de producție, apa potabilă, pentru necesitățile agriculturii, pentru necesitățile menajere) etc.

Consumul produselor alimentare. Pentru analiza securității alimentare a consumului produselor alimentare trebuie evaluată dinamica acestuia în baza Scorului Ponderat de Alimente Consumate.

Pentru toate regiunile Republicii Moldova asigurarea securității alimentare în baza Scorului Ponderat de Alimente Consumate este identică, în sensul că se atestă o insecuritate alimentară pentru așa tipuri de produse precum: carne și preparate din carne, ulei vegetal, zahăr și produse de cofetărie, pește și produse din pește, cartofi, fructe și pomașoare. Deducem astfel că populația Republicii Moldova nu este asigurată pe deplin cu aceste grupuri de produse alimentare și, prin urmare, nu are acces suficient la ele, ceea ce corespunde cu analiza nivelului de autoaprovizionare atât a resurselor, cât și a produselor alimentare în Republica Moldova (figura 6).

Pentru categoriile de produse precum: pâine și produse de panificație, lapte și produse din lapte, ouă, legume și bostănoase, se constată un nivel de securitate alimentară cu consum alimentar acceptabil. Este consecința creșterii nivelului de autoaprovizionare a Republicii Moldova cu resurse alimentare pe seama importurilor produselor respective.

Din cauza riscurilor aferente resurselor naturale scade nivelul de producție a alimentelor și, în consecință, accesul la asigurarea securității alimentare. Alți factori decisivi care influențează nivelul înalt de insecuritate alimentară, și anume accesul la produsele alimentare, sunt: nivelul scăzut al veniturilor disponibile ale populației, majorarea prețurilor atât la produsele alimentare, cât și la prestarea serviciilor.

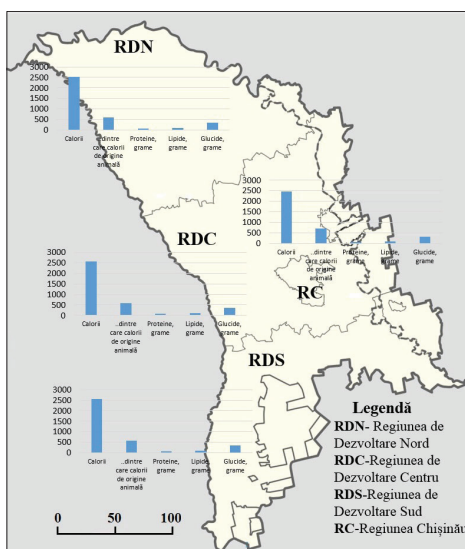


Figura 6. Consumul produselor alimentare pe regiuni statistice, 2018.

Sursa: elaborată de autor în baza datelor [22].

Rata diversității alimentare este indicatorul consumului zilnic de calorii pe care o persoană trebuie să o asimileze pentru a duce un mod sănătos de viață. În baza normelor fiziologice ale omului și în funcție de activitatea desfășurată, norma calorică consumată variază între 2 500-4 500 kcal/zi, fiind exprimată în proteine, lipide, glucide de origine animală. Or, potrivit estimărilor efectuate de către FAO, un adult trebuie să consume nu mai puțin de 1 800 kcal/zi indiferent de activitatea pe care o desfășoară și de sex.

Conform estimărilor efectuate de către BNS, coșul alimentar al pragului sărăciei trebuie să includă 3 004 kcal/zi [24]. În baza datelor prezentate de către BNS și a estimărilor proprii privind consumul de calorii și factorii nutritivi în perioada 2013-2018 (figura 7), autorul rezumă faptul că aceștia variază de la o regiune la alta, dar nu cu diferențe considerabile. În anul 2018 cel mai mare nivel de calorii consumate zilnic se atestă în regiunea Centru și era egal cu 2 543,4 kcal/zi pe o persoană, fiind în creștere cu 196,6 kcal/zi în raport cu anul 2013, când acesta era de 2 346,8 kcal/zi pe o persoană. Creșterea respectivă este consecința sporirii accesului populației la carne, pește, fructe etc., bogate în proteine, lipide și glucide.

În regiunea Nord se înregistrează o creștere a nivelului de consum al caloriilor din produsele alimentare: de la 2 344,5 kcal/zi pe o persoană în anul 2013 la 2 533,8 kcal/zi pe o persoană în anul 2018, estimând o diferență de 189,3 kcal/zi pe o persoană.

În regiunea Sud, la fel, situația privind consumul produselor alimentare pe calorii în anul 2018 este mai favorabilă față de anul 2013, înregistrând o creștere

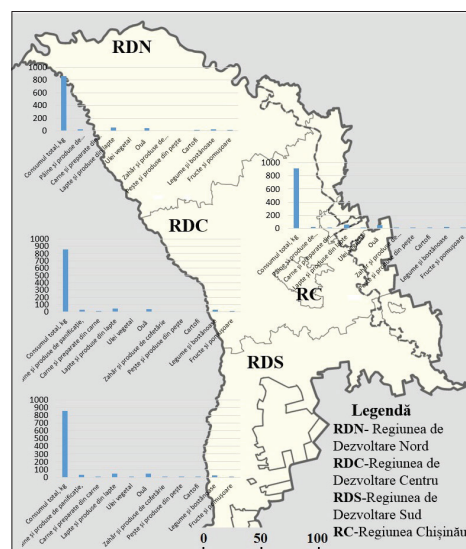


Figura 7. Consumul produselor alimentare pe calorii și factorii nutritivi medii zilnice pe o persoană pe regiuni statistice, 2018, kcal/zi.

Sursa: elaborată de autor în baza datelor [22].

de 162,9 kcal/zi pe o persoană. Aceeași situație pozitivă se atestă în regiunea Chișinău, cu o creștere de 239,2 kcal/zi pe o persoană.

Cu toate acestea, dacă comparăm estimările efectuate de către BNS în privința consumului zilnic de calorii de către o persoană și normele propuse de către aceeași organizație, deducem că populația în Republica Moldova se confruntă cu o insuficiență de consum al energiei calorice pentru a duce un mod sănătos de viață.

Utilizarea apei. Pentru dezvoltarea umană resursele acvatice reprezintă una dintre prioritățile vitale. În prezent, raportul dintre rezervele de apă și consumul acesteia este corespunzător cu resursele disponibile. Însă unele regiuni ale Republicii Moldova sunt în insuficiență cronică de resurse acvatice, în special regiunile cu o densitate de populație mai mare. Odată cu schimbările climatice din ultimele decenii, Republica Moldova este afectată de inundații, precum și de secetă. Agravarea secetei va duce spre consumul tot mai intens al apei indiferent de domeniul de activitate.

Utilizarea apei în Republica Moldova s-a redus de la 114,4 mil. m³ în anul 2013 până la 109,3 mil. m³ în 2018, deci cu 4,46 %. Cea mai mare cantitate de apă utilizată se atestă în Chișinău, drept urmare a desfășurării unei activități economice mai intense. Totuși, și aici s-au înregistrat diminuări în consumul apei: de la 50,4 mil. m³ în anul 2013 la 47,3 mil. m³ în anul 2018, deci cu 6,15 %. Cel mai mic nivel de consum al apei în anul 2018 este înregistrat în UTA Găgăuzia – de 2,4 mil. m³, cu 14,29 % mai mult în raport cu anul 2013 (figura 8).

Pilonul „Stabilitate” pune în evidență accesul la produse alimentare calitative în orice moment pentru populație, indiferent de condițiile climatice sau alte probleme de ordin social-economic. Principalii indicatori analizați în cadrul acestui pilon sunt: *nivelul prețurilor la produsele alimentare, cursul de schimb mediu anual, tipologia și frecvența schimbărilor climatice, fondul de terenuri pe categorii de terenuri, situația dezastrelor naturale, nivelul riscurilor calamităților naturale, scara nivelurilor de risc al calamităților naturale*. Din cauza lipsei datelor statistice la nivel regional, autorul a putut cartografia pilonul menționat doar la nivel de țară. Să detaliem.

Nivelul prețurilor la produsele alimentare. Prețurile de consum au o influență decisivă asupra bunăstării populației. La rândul său, pentru asigurarea securității alimentare, cel mai mare impact îl au indicii prețurilor de consum la produsele alimentare. Prețurile respective diferă în funcție de mediul în care sunt amplasate gospodăriile: în mediul urban (în special în orașele mari), prețurile la produsele alimentare sunt mai mari

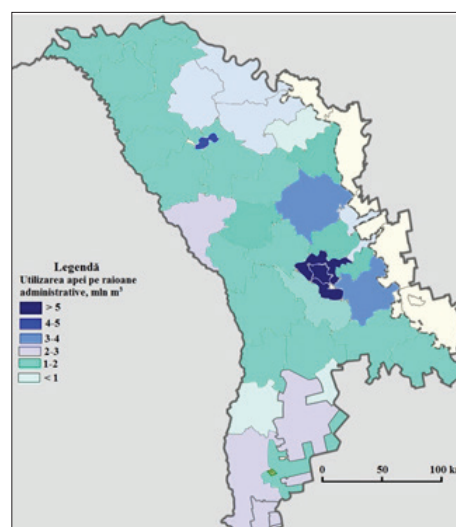


Figura 8. Utilizarea apei pe raioane administrative, mil. m³, 2018.

Sursa: elaborată de autor în baza datelor [22].

decât în mediul rural, ca urmare a venitului mediu sporit pe un orașean în raport cu un sătean. Dispunând de un nivel de salariu mai înalt, populația poate consuma produse alimentare mai calitative și mai bogate în proteine, lipide și glucide pentru a menține un mod sănătos de viață.

Constatăm că indicele prețurilor la „produsele de morărit și de panificație” a descrescut în anul 2018 față de 2013, de la 108 % la 100,0 % (-8,0 p.p.). Nivelul cel mai ridicat al indicelui prețurilor, în anul 2013, îi revenea făinii de grâu și era egal cu 111,3 %, scăzând până la 100,1 % în anul 2018 (-11,2 p.p.). De asemenea, un nivel destul de ridicat al indicelui prețurilor în anul 2013 era la făina de porumb, în mărime de 107,8 %, ca apoi în anul 2018 să se micșoreze până la 100,3 % (-7,5 p.p.). Scăderile au avut loc în urma creșterii nivelului de autoaprovizionare la nivel de țară cu produse de morărit și de panificație și, de asemenea, a creșterii nivelului exporturilor la aceste resurse și produse alimentare.

Indicele prețurilor de consum pentru „carne, preparate și conserve din carne” s-a redus în anul 2018 față de anul 2013, de la 103,2 % la 101,8 % (-1,4 p.p.). Nivelul cel mai ridicat al indicelui prețurilor, în anul 2013, îi revenea cărnii de bovine, egal cu 108,2%, care în anul 2018 s-a redus până la 102,7% (-5,5 p.p.), ca rezultat al micșorării efectivului de animale analizat pe perioada respectivă.

De asemenea, un nivel destul de ridicat al indicelui prețurilor în anul 2013 era și la carnea de pasăre – de 105,8%, care s-a micșorat în anul 2018 până la 100,7 % (-5,1 p.p.), această descreștere fiind cauzată de majorarea efectivului de păsări în ultima perioadă.

La carnea de ovine indicele prețurilor de consum în anul 2013 era de 100,9%, iar în anul 2018 –

de 101,3% (+0,4 p.p.), la carnea de porcine – de 98,7% (anul 2013) și de 102,5% (anul 2018, +3,8 p.p.), cauza fiind descreșterea efectivului de animale în ultima perioadă de timp și atingerea unui nivel de auto-provizionare de securitate alimentară marginală sau chiar de insecuritate alimentară.

Odată cu creșterea bunăstării populației se măsoară și prețurile la produsele alimentare, în această situație cel mai mult având de suferit categoriile social vulnerabile. Prețurile la așa produse ca lapte, brânzeturi, fructe, legume, în mediul rural sunt mai mici decât în mediul urban, iar pentru asemenea produse ca peștele, pastele făinoase, subprodusele etc. prețurile în mediul rural sunt mai mari decât în mediul urban.

Stabilitatea prețurilor și reducerea lor la categoria de produse pâine și produse de panificație, carne și ouă influențează pozitiv nivelul de consum al acestor produse și mai ales în cazul persoanelor social vulnerabile.

Cursul de schimb mediu anual. Cursul de schimb este una dintre cele mai importante variabile economice. Evoluția acestuia influențează economiile naționale, nivelul prețurilor, comerțul internațional, bilanțul contabil al întreprinderilor și averea fiecărui individ în parte.

În ultimii ani se observă o tendință de depreciere atât a dolarului american, cât și a monedei europene. Această depreciere are loc în contextul susținerii activității economice, în particular, a agenților economici care se ocupă de exportul către țările Europene. Totuși, pentru perioada 2013–2018, fluctuațiile cursului valutar sunt pe trendul oscilator în creștere, ceea ce înseamnă că leul moldovenesc s-a depreciat față de valuta străină în medie cu circa 10 % anual. Excepție este anul 2015, când leul moldovenesc s-a depreciat cu circa 35 % în comparație cu anul precedent.

Cursul valutar, în condițiile regimului flotant al acestuia, este influențat de o serie de factori, dintre care unul de importanță sporită este comerțul exterior. Exportul substanțial de mărfuri și servicii produse de economia națională constituie canalul de bază prin care se direcționează valuta spre piața valutară internă.

CONCLUZII

Cartografierea a fost elaborată în baza a 14 indicatori care măsoară diferite aspecte ale securității alimentare la nivel regional.

Menționăm că instrumentul respectiv – cartografierea –, poate fi util autorităților naționale responsabile de monitorizarea securității alimentare, precum Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și al Mediului, Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale, ar prezenta de asemenea interes și pentru BNS.

Cartografierea securității alimentare cuprinde o prezentare generală și o vizualizare a diferențelor regionale, menită să ofere suport informațional la luarea deciziilor strategice de dezvoltare regională, precum și la identificarea unor probleme importante cu care se confruntă fiecare regiune. Prin intermediul acestui instrument autoritățile vor beneficia de o informație amplă pentru a determina nivelul securității alimentare la nivel regional pe moment, a elabora o prognoză a dinamicii acesteia și a unui set de măsuri necesare. De asemenea, cartografierea reprezintă punctul de pornire pentru elaborarea planului de acțiuni al Programului Național de Securitate Alimentară și de Nutriție.

BIBLIOGRAFIE

1. Maltus T. R. Opyt o zakone narodonaseleniya. În: Antologiya ekonomicheskoy klassiki. T. 2. M., 1993, s. 22.
2. FAO. Establishment of a Food Security Policy Framework. Learners' Notes. European Union and implemented by the Food and Agriculture Organization of the United Nations. FAO, 2009.
3. United Nations Department of Economic and Social Affairs/Population Division World Population Prospects: The 2017 Revision, Key Findings and Advance Tables. United Nations New York, 2017.
4. UNDP. Human Development Report. The list of threats to human security is long, but most can be considered under seven main headings: economic security, food security, health security, environmental security, personal security, community security, and political security. Oxford and New York: Oxford University Press.
5. WORLD BANK. Expanding the Measure of Wealth: Indicators of Environmentally Sustainable Development. Washington, D.C.: The World Bank, 1997.
6. Kontsepsiya povysheniya prodovol'stvennoy bezopasnosti gosudarstv – uchastnikov SNG ot 19 noyabrya 2010 goda. [on-line] e-cis.info/foto/pages/20000.doc (vizitat la 12.04.2018).
7. Banu C., Nicolau A. Suveranitate, securitate și siguranță alimentară. București: ASAB, 2007. 725 p.
8. Bulgaru M. Dreptul de a mânca. București: Editura Economică, 1996. 584 p.
9. Belyakov A., Matveychev O. Bol'shaya aktual'naya politicheskaya entsiklopediya. [on-line] www.politike.ru/dictionary/839 (vizitat la 27.06.2019).
10. Altukhov A.I. Razvitiye prodovol'stvennogo rynka Rossii. M.: Agri-Press, 2000. 336 p.
11. Nazarenko V.I. Prodovol'stvennaya bezopasnost' (v mire i v Rossii). M.: Pamyatniki istoricheskoy mysli, 2011. 286 p.
12. Artiymov L. Rolul agriculturii ecologice în asigurarea alimentației sănătoase a populației. Conferința științifică internațională „Competitivitatea și inovarea în economia cunoașterii”, 25–26 sept. 2015. Chișinău, Vol. 1., 2005, p. 165–168.

13. Bajura T., Gandacovaria S. Securitatea alimentară: abordări teoretice, recomandări practice. În: Analele Institutului Național de Cercetări Economice, ediția a V-a, nr. 1, 2015, p. 26.

14. Boaghi L. Politici de stat privind securitatea alimentară. Teoria și practica administrării publice. În: Materiale ale conf. științifico-practice cu participare internațională, 22 mai 2015. Chișinău, 2015, p. 115-118.

15. Cimpoieș D., Gorgos A., Racul A. Caracteristicile socio-economice ale spațiului rural în Republica Moldova. În: Materialele Conferinței „25 de ani de reformă economică în Republica Moldova: prin inovare și competitivitate spre progres economic”. Chișinău, Moldova, 23–24 septembrie, 2016.

16. Doga V., Ignat A., Gangan S. Recent evolutions in the development of the agricultural sector of the Republic of Moldova. În: Materialele Conferinței „Perspective dezvoltării durabile a spațiului rural în contextul noilor provocări economice”. Chișinău, 14 septembrie 2018, p. 43-48.

17. Litvin A., Coșer C. Managementul competitivității exportului de produse agroalimentare al Republicii Moldova. Monografie. Chișinău: Print-Caro SRL, 2017, 269 p.

18. Mocanu N. Asigurarea securității alimentare a țării prin aplicarea managementului adecvat al riscurilor. În: Studia Universitatis, Revistă Științifică a Universității de Stat din Moldova, nr. 7(37), 2010, p. 193.

19. Moroz V. Fortificarea securității alimentare prin creșterea economică în spațiul rural. În: Economic growth

in conditions of internationalization: intern. Scientific and Practical Conference 5-th ed., oct. 21-22, 2010, vol. I. Chișinău, 2010, p. 113-119.

20. Perciun R., Diaconășu Delia-Elena, Iacobuță Andreia-Oana. Obiectivele de dezvoltare durabilă: noi provocări pentru Republica Moldova. În: Materialele Conferinței internaționale „International Conference on Theoretical and Applied Economic Practices”, Ediția a XII-a, Volumul II. Chișinău, 2017, p. 166.

21. Rojco A., Ivanov S., Stremenovskaia Z. Evaluarea nivelului și structurii consumului de produse alimentare al populației Republicii Moldova. În: Materialele Conferinței „Creșterea economică în condițiile globalizării”. Chișinău: INCE, 2017, p. 247-256.

22. Stratan A., Condrea E. Competitivitatea sectorului agroalimentar și securitatea alimentară. Chișinău: INCE, 2016, 222 p.

23. Biroul Național de Statistică. [on-line] <http://www.statistica.md> (vizitat la 26.05.2019).

24. Oleiniuc M. Kriterii otsenki prodovol'stvennoy bezopasnosti v Respublike Moldova. V: Sbornik nauchnykh trudov: Analiz sotrudnichestva v ekonomicheskoy i gosudarstvennoy sferakh Respubliki Belarusi. Minsk: Pravo i Ekonomika, 2019, p. 246-258.

25. Notă cu privire la măsurarea sărăciei. [on-line] http://www.statistica.md/public/files/SeminareConferinte/Seminar26oct2007/Not_inf_mas_saraciei_ro.pdf (vizitat la 03.09.2018).



Iurie Canașin. *Inspirație*. Serghei Ciocolov, 1978, bronz.